

MICHAEL
ONDAATJE
AZ
ANGOL
BETEG



21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2019

TARTALOM

I	A villa	11
II	Majdnem roncs	37
III	Majd tűzzé változom	83
IV	Dél-Kairó, 1930–1938	151
V	Katharine	171
VI	Az eltemetett repülőgép	185
VII	In situ	209
VIII	A szent erdő	237
IX	Az Úszók barlangja	263
X	Augusztus	305

Skip és Mary Dickinson emlékére

*Quintinnek és Griffinnnek és Louise Dennysnek,
köszönettel*

„Biztosra veszem, hogy a legtöbben Önök közül emlékeznek a Gilf Kebirben elhunyt Geoffrey Clifton halálának tragikus körülményeire, majd ezt követően feleségének, Katharine Cliftonnak eltűnésére az 1939-es sivatagi expedíció során, amely Zarzurát kereste.

Nem kezdek el a ma esti ülést anélkül, hogy mély részvételt ne említsem meg ezeket a tragikus eseteket.

A ma esti előadás...”

FÖLDRAJZI TÁRASÁG
ÜLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVÉBŐL,
LONDON, 194—, NOVEMBER

I

A Villa

ALÁNY FELÁLL A KERTBEN, ahol dolgoztatott, és a távolba néz. Már korábban megérezte az időváltozást. Újabb szellőkés jön, csattanó hang a levegőben, és a nagy ciprusfák meghajolnak. Megfordul, és elindul a kaptatón a ház felé, átmászik egy alacsony falon, és már érzi az első esőcseppeket csupasz karján. Átmegy a lodzsán, és gyorsan belép a házba.

Nem áll meg a konyhában, hanem átvág rajta, fel a lépcsőn, ahol sötét van, megy tovább, végig a hosszú hallon, melynek túlfelén fény ékelődik be egy nyitott ajtóból.

Befordul a szobába, egy másik kertbe – ezt a falaira és mennyezetére festett fák, lugasok alkotják. A férfi az ágyon fekszik, testét szabadon fújja a szél, és lassan feléje fordítja a fejét, amikor belép.

Minden negyedik napon lemossa a férfi fekete testét; a szétroncsolt lábaknál kezdi. Megvizez egy mosdókesztyűt, és a boka fölött tartva vizet facsar a férfirra, suttozására fel-felnéz, látja mosolyát. Az égési sebek a lábszár fölött a legrosszabbak. Lilánál sötétebbek. Csont.

Hónapok óta ápolja, és jól ismeri ezt a testet, a csikóhalként alvó péniszt, a sovány és keskeny csípőt. Krisztusi csípőcsontok, gondolja magában. Az ő reménytelen szentje. A férfi vízszintesen fekszik a hátán, párna nélkül, nézi a mennyezetre festett lombokat, ágaik sátrát és előlött a kék eget.

Kalamint csorgat csíkokban a férfi mellére, ahol kevésbé égett meg, ahol hozzáérhet. Szereti a legalsó borda alatti árkot, annak bőrszirtjét. A vállához érve hús levegőt fúj a férfi nyakára, mire az dűnnyög.

– Tessék? – kérdezi a koncentrációból ocsúdva.

A férfi feléje fordítja szürke szemű, sötét arcát. A lány a zsebébe nyúl. Fogaival meghámozza a szilvát, kivesszi a magját, és a gyümölcs húsát a férfi szájába dugja.

A beteg ismét suttog, húzza magával a mellette álló fiatal nővér figyelő szívét valahova, ahol az esze jár, az emlékeknek abba a kútjába, amelybe folyvást lemerült a halála előtti hónapokban.

TÖRTÉNETEKET MESÉL CSENDESEN A FÉRFI, bele a szobába; úgy siklanak szintről szintre, akár a sólyom. Felébred a festett lugasban, mely körülveszi őt ömlő virágaival s óriás fák ágjaival. Piknikre emlékezik, egy asszonyra, aki azokat a testrészeit csókolgatta, amelyek most padlizsánszínűre égtek.

– Heteket töltöttem úgy a sivatagban, hogy elfelejtettem a holdra nézni – mondja –, amint egy házasembernek is napjai telhetnek el úgy, hogy nem néz a felesége arcába. Ezek nem a mulasztás vétkei, hanem a belefeledkezés jelei.

Szeme rátapad a fiatal nő arcára. Ha ő megmozdítja a fejét, a férfi tekintete elhalad mellette a falig. A lány előrehajol. – Hogyan égett meg?

Késő délután van. A férfi keze egy lepedődarabbal játszik, ujja hátoldalával simogatja.

– Égve zuhantam a sivatagba. Megtaláltak, és botokból sajkát készítettek nekem, azon vonszoltak át a sivatagon. A Homoktengerben voltunk, néha száraz folyómedreken keltünk át. Nomádok, tudja. Beduinok. Leszálltam, és a homok lobbant lángra. Látták, ahogy mezítelenül felállok a közepén. A børsisak még a fejemen. Bölcsőre szíjaztak, csónakvázra, és ahogy rohantak velem, a lábam végig dübögött. Megtörtem a sivatag szikárságát. A beduinok ismerték a tüzet. Tudtak a repülőgépekről, melyek 1939 óta zuhantak az égből. Néhány szerszámuk és edényük szerencsétlenül járt repülőgépek és tankok fémrészeiből készült. Az égen dúló háború időszaka volt ez. Felismerték a sebzett repülőgép bűgását, tudták, hogyan mozogjanak az ilyen zátonyra futott roncsok között. A pilótafülke egy-egy kis csavarja ékszerré vált. Talán én voltam az első, aki élve egyenesedett fel egy égő gépből. Egy ember, akinek égett a feje. Nem tudták a nevem. Én nem ismertem a törzsüket.

– Ki maga?

– Nem tudom. Folyton ezt kérdezi.

– Azt mondta, angol.

Éjjel nem elég fáradt, hogy aludjon. A lány felolvass neki abból a könyvből, amely éppen kezébe akad a földszinti könyvtárban. A gyertya villózik a lapon és a fiatal ápolónő beszélő arcán, alig világítva meg ebben az órában a falakat díszítő fákat és tájat. Hallgatja a lányt, úgy kortyolja szavait, akár a vizet.

Ha hideg van, a lány óvatosan bemászik az ágyba, és melléfekszik. Semmit nem tehet rá, ami nyomja, anél-

kül hogy fájdalmat ne okozna neki, még vékony csuklóját sem.

Néha még hajnali kettőkor sem alszik a férfi, szemé nyitva a sötétben.

Megérezte az oázis szagát, mielőtt meglátta volna. A vizet a levegőben. Súrlódó hangok... Tenyerek és kantárok. Bádogkannák döreje, mély hangjuk elárulja, hogy tele vannak vízzel.

Nagy, puha rongydarabokra olajat öntöttek, és rátették. Felkenettetett.

Érzékelté azt az egy szótlán embert, aki mindig mellette maradt, lehelete illatát, ahogy huszonnégy óránként alkonyatkor odahajolt, és kigöngyölte őt, hogy a sötétben megvizsgálja a bőrét.

Lecsupasztva újból a lánghó repülőgép melletti meztelen ember volt. Szürke nemezzétegeket terítettek rá. Azon tűnődött, hogy mely nagy nemzetség találta meg. Mely ország találmánya az a jó puha datolya, amelyet az ember mellette megrág, majd abból a szájából átke-rül az övébe. Míg együtt volt ezekkel az emberekkel, nem emlékezett rá, hogy honnan jött. Amennyit tudott, attól ő akár az ellenség is lehetett, akivel a levegőből harcolt.

Később, a pisai kórházban úgy hitte, látja maga mellett azt az arcot, amely eljött minden este, megrágtá, megpuhította a datolyákat, és becsúszttá az ő szájába.

Szín nélküliek voltak azok az éjszakák. Sem beszéd, sem ének. A beduinok elnémultak, ha ő ébren volt. Függhőágy oltáron feküdt, és hiúságában úgy képzelte, hogy százával vannak körülötte, amikor meglehet, csak az a kettő volt, aki rátalált, és letépte fejről a tűzagan-

csos sapkát. E kettőt csupán a nyáluk ízéről ismerte, mely a datolyákról került a szájába, vagy futó lábuk hangjáról.

A LÁNY ÜL ÉS OLVAS, könyve reszkető fényben. Egyszer egyszer végigpillant a villa hallján, amely hadikórházként szolgált, ahol a többi nővérrel élt, mielőtt azok fokozatosan kiköltöztek volna, ahogy a háború északra vándorolt, ahogy a háború a vége felé járt.

Ez volt az az időszak az életében, amikor a könyvekre vetette magát, mint a cellájából nyíló egyetlen ajtóra. Világának fele a könyv lett. Ült az asztalnál, görbedten olvasott az indiai kisfiúról, aki megtanult egy tálcányi különböző ékszert és tárgyat az emlékezetébe vésni, tanártól tanárig sodródva, akik nyelvjárásra tanították, akik emlékezni tanították, akik a hipnózist elkerülni tanították.

A könyv az ölében fekszik. Ráeszmélt, hogy több mint öt perce a papír likacsosságát nézi, a számfűlet a tizenhetedik oldal sarkában, amelyet valaki könyvjelzőnek hajtott be. Kezével végigsimított a fedelén. Egy nesz a lelkében, mint egér a mennyezetten, pille az éjjeli ablakon. Végignézett a hallon, jóllehet már senki más nem lakott ott, senki, kivéve az angol beteget és őt, a Villa San Girolamóban. Elegendő zöldséget ültetett maguknak a szétbombázott gyümölcsösben a ház fölött, jött néha egy ember a városból, akivel egyéb nélkülözhetetlenre cserélt szappant, ágyneműt meg ami ebben a hadikórházban maradt. Némi bab, némi hús. Az ember ott hagyott neki két üveg bort, és éjszakánként, miután feküdt az angolal, és az elaludt, szertartásosan töltött magának egy kis bögrébe, és a kisasztalhoz vitte, a háromnegyed részt csu-

kott ajtó elé, hogy a kiválasztott könyvébe belemélyedve elkortyolgassa.

Így hát az angolnak felolvasott könyvekben – ha figyelt, ha nem – hiányos volt a cselekmény, akár vihar mosta szakaszok egy úton, eltűntek epizódok, mintha sáskákat pusztították volna el a gobelin egy részét, mintha a bombázás meglazította vakolat éjjel leesett volna egy freskóról.

A villa, ahol ő és az angol lakott, nagyon is ilyen volt. Néhány szobába nem lehetett bemenni a törmelék miatt. A földszinti könyvtárba egy bombatölcsér beengedte a holdat és az esőt: itt az egyik sarokban egy örökösen átázott karosszék állt.

Ami a cselekménybeli hiányokat illeti, a lány nem törődött az angollal. Nem foglalta össze a kihagyott fejezeteket. Egyszerűen csak kihozta a könyvet, és azt mondta: „kilencvenhatodik oldal” vagy „száztizenegyedik oldal”. Ez volt az egyetlen lokátor. Arcához emelte a férfi mindkét kezét, és megszagolta – bennük volt még a betegség szaga.

- Durvul a keze – mondta a férfi.
- A gyomok meg bogáncsok, meg az ásás.
- Vigyázzon! Figyelmeztettem a veszélyekre.
- Tudom.

Aztán a lány olvasni kezdett.

Az apja tanította meg neki a kezeket. A kutya mancsait. Valahányszor apja egy kutyával egyedül maradt a házban, lehajolt, és megszagolta a bőrt az állat mancs-tövéénél. – Ez – mondta, mintha konyakospohárból emelkedett volna fel – a legnagyobb szag a világon! Buké! Utazásról szóló remek fámák! – A lány undort színlelt,

de a kutya mancsa tényleg csoda volt: piszok nem érzett a szagán. – Egy katedrális! – mondta az apja, iksz ipszilon kertje, az a füves mező, egy séta ciklámeneken – tömény nyomai az összes útnak, ahol az állat napközben járt.

Egészszerű neszezés a mennyezetten, és a lány újfent felnézett a könyvből.

LEVETTÉK A GYÓGYNÖVÉNY MASZKOT AZ ARCÁRÓL. A napfogyatkozás napján. Már várták. Hol volt? Milyen civilizáció volt az, amelyik értett a fény és időjárás előrejelzéséhez? El-Ahmar vagy el-Abjad, minthogy csak az egyik északnyugati sivatagi törzs lehetett. Akik elkapják az égből hullót, akik oázisnádból font maszkkal fedik be az ő arcát. Most már a füvek rokona. Legkedvesebb kertje a világon a füveskert volt Kew-ban, színeiben oly finom és változatos, akár hegyen a hamurétegek.

Megszemlélte a napfogyatkozás alatti tájat. Mostanára megtanították, hogy emelje fel a karját, és a világegyetemből ragadjon erőt a testébe, ahogyan a sivatag húzta le a repülőgépeket. Nemezből és faágból készült gyaloghintón vitték. Nézte a látómezején átröppenő flamingók táncoló ereit az eltakart nap félsötétjében.

Bőrén mindig kenőcsöt vagy sötétséget érzett. Egyik éjjel úgy hallotta, mintha szél csendülne fent a magasban, de rövid idő múltán abbamaradt, s ő elaludt, sóvárogva a hang után, amely olyan volt, mint egy madár lassított torokhangja, talán flamingóé, vagy a sivatagi rókáé, amelyet az egyik ember burnuszának félig bevarrott zsebében tartott.

Másnap hallotta az üveghang foszlányait, ahogy megint lepedővel letakarva feküdt. Egy hang a sötétségből. Szürkületkor érezte, hogy kibontják, és látta, amint egy emberi fej egy asztalon közelít hozzá, majd ráeszmélt, hogy óriási járom van az ember nyakán, melyről különböző hosszúságú madzagokon és drótokon üvegcsék lógtak százával. Úgy mozgott, mintha egy üvegfüggöny része lenne, s a testét beburkolta e gömb.

A figura leginkább azokhoz az arkangyalos rajzokhoz hasonlított, melyeket iskoláskorában megpróbált lemásolni, de nem tudott rájönni, hogy ekkora szárnyak izmaihoz hol van hely egy testben. A férfi lassú, hosszú léptekkel járt, oly könnyedén, hogy szinte meg sem billentek az üvegek. Üveghullám, arkangyal, nap melegítette palackokban az összes balzsam, hogy bőrre kenvén olyan legyen, mintha egyenest a seb kedvéért melegítették volna fel. Mögötte translációs fény – kékek és más színek reszkettek a ködben és homokban. A halk üveghang, a különféle színek, a királyi léptek, és az arca mint vékony, sötét puska.

Közelről az üveg csiszolatlan és homokvert volt, üveg, amely elveszítette kultúráját. Minden üvegcsében parányi dugó, amelyet a fogával rántott ki az az ember, és a szájában tartott, míg az egyik üveg tartalmát a másikkal összekeverte; a második dugó is a fogai között. Odaállt szárnyastul a hanyatt fekvő égett test fölé, s két bottal mélyen a homokba szúrt, majd kiszabadította magát a kétméteres járomból, amely most a két bottámasz között egyensúlyozott. A férfi kibújt botja alól. Térdre ereszkedett, a megégett pilótához jött, hideg kezét a nyakára tette, és ott tartotta.

Mindenki ismerte őt végig a teveút, a „Negyvennapos út” mentén Szudántól északra Gizáig. A karavánok ele ment, cserélt fűszert és folyadékot, oázisok és víztáborok között vándorolt. Ment homokviharokon át a palackkabátjában, két fülébe további kis dugókat dugott, így saját magát is palacknak nézhette ez a kereskedő orvos, olajoknak, illatszereknek és panáceaáknak ez a királya, ez a keresztelő. Belépett egy táborba, és aki beteg volt, az előtt felállította palackfüggönyét.

Lekuporodott az összeégett ember mellé. Bőrcsészét formált a két talpából, majd hátrahajolt, hogy oda sem nézve bizonyos üvegeket lerántson. Hullott az illat minden egyes apró palack kinyitásával. Volt tengerszag. Rozsda szaga. Indigó. Tinta. Folyóiszap, bangita, formaldehid, paraffin, éter. Zűrzavaros légzőzön. Hallatszott a tevék ordítása a távolból, ahogy megéreztek a szagokat. A férfi zöldesfekete pépet kezdett a bordákra kenni. Örölt pávasont volt, amelyet egy északra vagy délre fekvő medinában cserélt – a leghatékonyabb bőrgyógyító.

AKONYHA ÉS A LEROMBOLT KÁPOLNA közötti ajtó egy ovális könyvtárba nyílt. Nem látszott belül veszélyesnek, kivéve a tulsó falon portrémagasságban azt a lyukat, amelyet a villa elleni aknagránát-támadás ütött két hónappal korábban. A szoba többi része alkalmazkodott ehhez a sebhez, elfogadta az időjárás szokásait, az esti csillagokat, a madarak hangjait. Volt ott egy dívány, egy szürke lepellel takart zongora, egy kitömött medvefej és könyvek magas falai. A felszakított falhoz legközelebb álló polcok az esőtől meggörnyedtek, a könyvek súlya megkétszereződött tőle. Villám is látogatta a szobát, újra meg újra, beleütközve a letakart zongorába és szőnyegbe.

A tulsó végén bedeszakázott üvegajtó volt. Ha nyitva lett volna, kimehet a könyvtárból a lodzsára, aztán le harminchat vezeklőlépcsőn a kápolna mellett az egykoron ősi rét felé, amelyet mostanára foszforos gyújtóbombák és robbanások szabdaltak össze. A német hadsereg visszavonulóban sok házat elaknásított, így aztán a legtöbb szobát, mint ezt is, amelyre nem volt szükség, biztonsági okokból lezárták, az ajtókat tokjukhoz szögezték.

Tudott ezekről a veszélyekről, amikor becsusszant a szobába, belépve délutáni sötétjébe. Hirtelen rádöbbenve testsúlyára a fapadlón, megállt, és arra gondolt, hogy az valószínűleg elég bármily ott lévő szerkezet kioldásához. Lába porban. Fény csak az égre néző csipkézett aknagűrűből áradt.

Kihúzta *Az utolsó mohikánt*, amely reccsenve vált le, mintha egyetlen tömbből szakították volna ki, és még ebben a félhomályban is felvidította a borítójára rajzolt égbolt és tó akvamarinja, az indiánnal az előtérben. Azután, mintha lenne valaki a szobában, akit nem szabad zavarni, hátrálni kezdett saját lábnyomaiba lépkedve, a biztonság okán is, meg játékból, hogy a nyomdokból az látszék, bejött a szobába, majd testi mivoltában eltűnt. Becsukta az ajtót, és visszatette a figyelmeztető pecsétet.

Beült az ablakfülkébe az angol beteg szobájában, egyik oldalán a festett falak, másikon a völgy. Kinyitotta a könyvet. A lapok merev hullámmá ragadtak össze. Olyan érzés volt, mintha Crusoe talált volna egy vízbe esett könyvet, amelyet partra vetett a tenger, és ott magától megszáradt. *Egy történet 1757-ből*. Illusztrálta N. C. Wyeth. Mint ahogy a legjobb könyvekben szokás, itt is megvolt a fontos oldal az illusztrációk listájával, mindegyikhez egy-egy sor szöveg.

Azzal a tudattal látott a történethez, hogy majd ki lépve belőle úgy fogja érezni, elmerült mások életében, húsz év cselekményeiben, teste tele lesz mondatokkal és pillanatokkal, mintha elfelejtett álmoktól ólmosan ébredne alvásából.

Ezt az északnyugati útvonalon őrködő olasz hegyi várost több mint egy hónapig ostromolták, a zárótűz középpontjában az almás- és szilváskertekkel körülvett két villa és a klostrom állt. Az egyik a Villa Medici, ahol a tábornokok laktak. Közvetlen fölötte a Villa San Girolamo, korábban zárda, amely várszerű pártázatával a német hadsereg utolsó erődjévé vált. Száz katonát szállásol-

tak el itt. Ahogy a gránátok kezdtek szétszaggatni a várost, mint csatahajót a tengeren, a gyümölcsösben felállított legénységi sátrakból a csapatok beköltöztek a régi zárda immáron zsúfolt hálósobáiba. A kápolna néhány részét szétlőtték. A villa felső emelete helyenként beomlott a robbanásoktól. Amikor a szövetségesek végre elfoglalták az épületet, és kórházzá alakították, a harmadik szintre vezető lépcsőt lezárták, noha a kémény és a tető egy része épen maradt.

A lány és az angol ragaszkodott ahhoz, hogy ott maradjon, amikor a többi nővér és beteg biztonságosabb helyre, délre költözött. Akkor nagyon fáztak, villanyáram nélkül. Néhány szoba faltalanul nézett a völgyre. Ha benyitott egy ajtón, egy sarokba lökött, falevelekkel borított, ázott ágat látott csupán. Az ajtók a szabad tájra nyíltak. Néhány szobából nyitott madárház lett.

A lépcső elveszítette alsó fokait abban a tűzben, amelyet a katonák távozásuk előtt gyújtottak. Bement a könyvtárba, kihozott húsz könyvet, és a padlóhoz, majd egymáshoz szögezte őket, ily módon újjáépítve a két legalsó lépcsőfokot. A legtöbb széket eltűzelték. A karosszéket azért hagyták meg a könyvtárban, mert mindig vizes volt, átázott az esti viharoktól, melyek az akna ütötte lyukon át jutottak be. Ami vizes volt 1945-nek azon az áprilisán, az megmenekült, nem égették el.

Kevés ág maradt. A lány szívesebben élt matracával vagy függőágyával nomád életet a házban, időnként az angol beteg szobájában aludt, időnként pedig a hallban, a hőmérséklettől vagy szélről vagy fénytől függően. Reggel összetekerte a matracát, és egy madzaggal kerékké kötözte. Melegebb lévén mostanában, több szobát is ki-

nyitott, és kiszellőztette a sötét zugokat, hagyta, hogy a napfény felszárítson minden nedvességet. Egy-egy éjszaka olyan ajtókat nyitott ki, és olyan szobákban aludt, amelyeknek nem voltak falaik. Lefeküdt matracára a szoba legszélén, szemben a csillagok, vonuló fellegek úszó látványával, és villámra, mennydörgés morájára ébredt. Húszéves volt, bolond és a biztonsággal mit sem törődő akkoriban, ment minden aggálytól, hogy veszélyes az esetleg aláaknázott könyvtár vagy a villám, amely az éjjel felriasztotta. Nyugtalan lett a hideg hónapok után, amikor sötét, védett helyekre szorult. Olyan szobákba lépett, amelyeket beszenyeztek a katonák, szobákba, amelyeknek bútorait a falaik között égették el. A lány kitakarította a faleveleket, a szart, a húgyot és az elszenesedett asztalokat. Úgy élt, mint egy csavargó, míg az angol beteg a maga helyén úgy pihent ágyában, mint egy király.

Kívülről a ház pusztuló romnak látszott. Egy külső lépcső véget ért a levegőben, korlátja lógott. Életük élelemszerzésből és bizonytalan biztonságból állt. Éjszakánként csupán a feltétlenül szükséges gyertyafényt égették a banditák miatt, akik mindent megsemmisítettek, ami az útjukba akadt. Az az egyszerű tény, hogy a villa romnak látszott, megvédte őket. De a lány, félig felnőtt, félig gyerek, biztonságban érezte itt magát. Kiemelkedve abból, ami a háború alatt vele történt, néhány szabályt állított fel magának. Többet nem parancsolgatnak neki, vagy nem tesz eleget kötelességének a többség javára. Csak az összeégett beteget gondozza. Felolvas neki, fürdetsi, odaadja morfiumadagjait – csak vele van kapcsolata.

Dolgozott a kertben és a gyümölcsösben. A lebombázott kápolnából kivitte a majd kétméteres feszületet,

és üres szardíniásdobozokat ráaggatva madárijesztőt csinált belőle az ágyása fölé; a dobozok csörömpöltek és zörögtek, valahányszor a szél feltámadt. Bent a villában a törmelékből egy gyertyával megvilágított fülkébe lépett, ahol szépen összepakolt bőröndje volt, amelyben néhány levélen, egy-két összegöngyölt ruhán és egy fémdoboznyi egészségügyi felszerelésen kívül nemigen tartott mást. A villának csak kisebb részeit takarította ki, s ha úgy akarja, mindezt felégetheti.

Meggyújt egy gyufát a sötét hallban, és a gyertya kanócahoz tartja. Fény száll a vállára. Térdel. Kezét a combjára teszi, és belélegzi a kén szagát. Azt képzei, hogy fényt is belélegez.

Néhány lépést hátrál, és egy fehér krétadarabbal téglalapot rajzol a fapadlóra. Majd továbbhátrál, újabb téglalapokat rajzol, piramissá nőnek, egyet, aztán kettőt, aztán egyet, bal keze tenyérrel támaszkodik a padlón, feje lehajtva, komoly. Egyre messzebb kerül a fénytől, míg nem hátradől a sarkára, és ott kuporog.

Ruhája zsebébe ejti a krétát. Feláll, bő szoknyáját felhúzza, és megköti a dereka körül. Másik zsebéből fémdarabot húz elő, és maga elé dobja, hogy épp a legtávolabbi téglalap után esik le.

Előreugrik, lába dobban, mögötte az árnyéka elfodorozódik a hall mélyébe. Nagyon gyorsan mozog, torna-cipője megcsusszan a számokon, amelyeket a téglalapokba rajzolt, egy láb földet ér, aztán kettő, aztán megint egy, míg az utolsó kockához nem jut.

Lehajol és felveszi a fémdarabot, megáll abban a testtartásban, mozdulatlan, szoknyája a combja fölé gyűrve,

keze lazán lóg, zihál. Nagy levegőt vesz, és elfújja a gyertyát.

Most sötétségben van. Csak a füst szaga.

Felpattan és a levegőben megfordul, így arccal a másik irányba érkezik le, aztán még vadabbul végigugrál a nagy hallon, megint a kockákon landolva, amelyekről tudja, hogy ott vannak, tornacipője döng, csapódik a fekete padlón – a zaj végigzeng az elhagyatott olasz villa távoli zugaiba, ki a hold felé, el a szurdokheghez, amely félkörben övezi az épületet.

Éjszaka az összeégett ember néha halk remegést hall az épületben. Felerősíti a hallókészülékét, hogy befogja a döngő hangot, amelyet még mindig nem tud megfejteni vagy felismerni.

A LÁNY FELEMELI A NOTESZT, amely kis asztalon fekszik a férfi ágya mellett. Ez az a könyv, amelyet a férfi a tűzből hozott magával, Hérodotosz *Történelmi könyveinek* egy példánya, amelybe más könyvek kivágott lapjait be ragasztotta, vagy saját megjegyzéseit beleírta, és mindezt Hérodotosz szövege tartja össze.

Olvasni kezdi a férfi apró, bogos kézírását.

Dél-Marokkóban van egy forgószelel, az *ádzsidzs*, amely ellen a fellahok késekkel védekeznek. Van az *africo*, amely időnként elérte Róma városát. Az *alm* őszi szél Jugoszláviából. Az *arif*, hívják *aref*nek vagy *rif*nek is, amely számos nyelvvél pusztít. Ezek állandó szelek, amelyek jelen időben élnek.